

ANALIZA OBSZARU INFRASTRUKTURY USŁUG EDUKACYJNYCH

województwo lubuskie

Dokument roboczy sporządzony na potrzeby planowania Priorytetu 5. Fundusze Europejskie na rzecz zwiększenia dostępności regionalnej infrastruktury społecznej, Cel Szczegółowy (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online, programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 21-27

Departament Zarządzania RPO/Departament Instytucji Zarządzającej

Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego

październik 2022 r.,

aktualizacja danych statystycznych: luty 2024 r.

WSTĘP

Przedmiotowy dokument powstał na potrzeby zaplanowania interwencji w obszarze edukacji w projekcie programu regionalnego na lata 2021-2027 dla województwa lubuskiego pn.: Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027, zwanego dalej FEWL 21-27, w ramach:

- 1) Priorytetu 5. Fundusze Europejskie na rzecz zwiększenia dostępności regionalnej infrastruktury społecznej, Celu Szczegółowego (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online.

Materiał może zostać również wykorzystany przy projektowaniu wsparcia w ramach:

- 2) Priorytetu 6. Fundusze Europejskie na wsparcie obywateli – edukacja, Celu szczegółowego (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Program regionalny Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 powinien być powiązany ze Strategią Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030¹ (SRWL 2030), która jest najważniejszym dokumentem strategicznym województwa, wyznaczającym kierunki rozwoju regionu oraz jest narzędziem prowadzonej polityki regionalnej w wymiarze gospodarczym, społecznym i przestrzennym i jednocześnie określa działania niezbędne do podjęcia w celu osiągnięcia konkretnych rezultatów.

Jednym z warunków konkurencyjnej gospodarki regionu jest odpowiedni system kształcenia oraz wysoka jakość oferty edukacyjnej, przystosowana do zmieniających się potrzeb rynku pracy, o czym mowa w Celu strategicznym 1 SRWL 2030: Inteligentna, zielona gospodarka regionalna, Celu operacyjnym 1.3:– Wysoka

---

¹ Dokument przyjęty przez Sejmik Województwa Lubuskiego 15 lutego 2021 r.

jakość kształcenia oraz jego powiązanie z regionalnym rynkiem pracy. Istotne jest również zapewnienie odpowiedniej jakości edukacji najmłodszych obywateli, o czym stanowi Cel strategiczny 2 SRWL 2030: Region silny w wymiarze społecznym oraz bliski obywatelowi, Cel operacyjny 2.1 Wzrost dostępności i efektywności kształcenia oraz wychowania przedszkolnego i opieki nad najmłodszymi dziećmi.

Zgodnie z Umową partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce (z dnia 30 czerwca 2022 r.), wsparcie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w obszarze edukacji i rynku pracy powinno się koncentrować na rozwoju infrastruktury edukacyjnej. W odpowiedzi na potrzeby związane z nowymi wyzwaniami w aspekcie edukacji i kształcenia oraz zapewnienia równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie, wsparcia wymaga infrastruktura placówek edukacyjnych, w tym w zakresie jej dostępności. Zasadne jest umożliwienie działań nacełowanych na wspieranie infrastruktury edukacyjnej w szerokim rozumieniu (wychowanie przedszkolne, kształcenie ogólne, zawodowe i ustawiczne, a także uzupełnienie przyszkolnej infrastruktury sportowej), a także infrastruktura szkolnictwa wyższego oraz wyższego zawodowego².

Wyzwania modernizacyjne wymagają zapewnienia w regionie wysokiej jakości kształcenia ukierunkowanego na rozwój kompetencji kluczowych oraz postaw i umiejętności niezbędnych we współczesnym społeczeństwie, ze szczególnym uwzględnieniem postaw twórczych, proinnowacyjnych i proekologicznych.

---

² Wsparcie na poziomie krajowym.

Spis treści

WSTĘP	2
1. SYTUACJA WOJEWÓDZWA – informacje ogólne	5
2. SYTUACJA LUBUSKIEJ OŚWIATY	6
2.1. Wychowanie przedszkolne	7
2.2. Szkoły podstawowe	10
2.3. Szkoły prowadzące kształcenie zawodowe	12
2.4. Szkoły ogólnokształcące	16
2.5. Szkoły policealne	17
3. EDUKACJA WŁĄCZAJĄCA	18
4. WSPARCIE W OBSZARZE EDUKACJI W RAMACH RPO-L2020	20
5. WYZWANIA SYSTEMU OŚWIATY	26
6. WSPARCIE INFRASTRUKTURY EDUKACYJNEJ W RAMACH PROGRAMU FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA LUBUSKIEGO 2021-2027	29
7. REKOMENDACJE WSPARCIA EDUKACJI W FEWL 21-27	33

1. SYTUACJA WOJEWÓDZTWA – informacje ogólne

Województwo lubuskie, położone w środkowo-zachodniej części Polski, zajmuje obszar 13 988 km², stanowiący 4,5% powierzchni kraju. Pod względem powierzchni lubuskie zajmuje 13. miejsce w kraju, przed województwem śląskim, świętokrzyskim i opolskim.

Populacja województwa lubuskiego zmniejszyła się o około 5,51 tysięcy osób w roku 2022 w porównaniu do roku 2021. W 2021 roku liczba ludności wynosiła 985,49 tysięcy osób, a w 2022 roku spadła do 979,98 tysięcy osób. Populacja Polski zmniejszyła się o około 0,37% w roku 2022 w porównaniu do roku 2021. W 2021 roku liczba ludności Polski wynosiła 37 908 tysięcy osób, a w 2022 roku spadła do 37,766 tysięcy osób. W okresie od roku 2010 do 2022, populacja województwa lubuskiego wykazała trend spadkowy. Liczba ludności zmniejszyła się z 1 023,22 tys. osób do 979,98 tys. osób, co stanowi redukcję o 43,24 tys. osób. Procentowo, spadek ten wynosi 4,23%. Analogicznie, na poziomie ogólnopolskim zaobserwowano również spadek liczby mieszkańców. W Polsce, w tym samym okresie, populacja zmalała z 38 529,87 tys. osób do 37 766,33 tys. osób, co oznacza spadek o 763,54 tys. osób, czyli o 1,98%. Oznacza to, iż zjawisko depopulacji dotyka lubuskie w większym stopniu, niż ma to miejsce średnio w kraju.

Tabela: Ludność według miejsca zamieszkania (stan na 31 grudnia 2022 r.)

Wyszczególnienie	2010	2015	2020	2021	2022
Ogółem	1 023 215	1 018 075	993 329	985 487	979 976
Miasto	649 781	661 321	642 533	635 240	629 692
Wieś	373 434	356 754	350 796	350 247	350 284

Źródło: Opracowane na podstawie danych z GUS.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw wynosiło 7121,18 zł brutto (stan na grudzień 2023 r.), stopa bezrobocia wyniosła 4,3%, zarejestrowanych było 130 717 podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON, a przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw wyniosło 125,9 tys. etatów.

Na sytuację demograficzną województwa lubuskiego w 2020 r. oddziaływał m.in. stan pandemii wywołanej wirusem SARSCoV-2. Na jej kształt wpływ miała najwyższa od kilkadziesięciu lat liczba zgonów. Na skutek przewagi liczby zgonów nad liczbą urodzeń żywych oraz wymeldowań nad zameldowaniami, liczba ludności w województwie zmniejszyła się. Ubytek populacji odnotowano niemal we wszystkich województwach.

Średnia gęstość zaludnienia w 2023 r. w województwie lubuskim wyniosła 70 osób na 1 km² lokując województwo na 15. miejscu w kraju. Ponad połowę ludności w województwie lubuskim stanowiły kobiety.

W 2023 r. struktura administracyjna województwa lubuskiego obejmowała 14 powiatów w tym 2 miasta na prawach powiatu (Gorzów Wielkopolski liczący 116 436 mieszkańców i Zieloną Górę liczącą 139 278) oraz 82 gminy, z tego 9 miejskich, 34 miejsko-wiejskich i 39 wiejskich.

2. SYTUACJA LUBUSKIEJ OŚWIATY

Tabela: Liczba ludności według grup wieku w województwie lubuskim (stan na 30 czerwca 2022 i 2023 r.)

Wiek \ Rok	2022	2023
0-4	43 458	40 273
5-9	50 572	50 293
10-14	55 746	54 836
15-19	47 885	50 238

Źródło: GUS

Z powyższych danych dotyczących rozkładu ludności w poszczególnych grupach ludności i zmian w tym zakresie pomiędzy rokiem 2022 a 2023, wynika, iż nadal postępuje spadek liczby dzieci i młodzieży w regionie. Największe spadki odnotowuje się wśród grupy wiekowej 0-4. Mniejsze spadki dotyczą liczby dzieci w wieku odpowiadającym kształceniu podstawowemu, natomiast liczba osób w wieku odpowiadającym kształceniu ponadpodstawowemu wzrosła w 2023 r.

2.1. Wychowanie przedszkolne

W Polsce w roku szkolnym 2022/23 funkcjonowało 22,5 tys. placówek wychowania przedszkolnego (o 0,3% więcej niż w roku szkolnym 2021/22), do których uczęszczało 1534,2 tys. dzieci (o 61,6 tys. więcej, tj. o 4,2% więcej).

Wychowanie przedszkolne jest pierwszym etapem kształcenia w polskim systemie oświaty i obejmuje zazwyczaj dzieci w wieku 3-6 lat. Edukacja przedszkolna jest realizowana w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz w zespołach wychowania przedszkolnego i punktach przedszkolnych.

Według zestawienia *Wychowanie przedszkolne w roku szkolnym 2022/2023 wg wieku, płci, położenia i województw wg stanu na 30 września 2022 r.*³, w województwie lubuskim w roku szkolnym 2022/2023 funkcjonowało 315 przedszkoli, w których było 1 514 oddziałów i uczęszczało do nich 33 142 uczniów (w tym 16 246 dziewczynek) oraz 170 innych placówek wychowania przedszkolnego (oddział przedszkolny w szkole podstawowej, punkt przedszkolny, zespół wychowania przedszkolnego), w których było 288 oddziałów, do których uczęszczało łącznie 4 912 uczniów (w tym 2 377 dziewczynek). Najwięcej placówek każdego typu mieściło się w Zielonej Górze, najmniej w powiecie sulęcińskim. W przedszkolach liczba dzieci w podziale na wiek rozkładała się następująco: 2 lata: 353, 3 lata: 6 952, 4 lata: 8 213, 5 lat: 9 077, 6 lat: 8 277, 7 lat: 219, 8 lat: 51. Natomiast w pozostałych placówkach: 2 lata: 30, 3 lata: 538, 4 lata: 822, 5 lat: 1 289, 6 lat: 2 122, 7 lat: 106, 8 lat: 5.

Liczbę placówek, utworzonych w nich oddziałów i liczbę uczniów do nich uczęszczających w poszczególnych powiatach przedstawia poniższa tabela.

Tabela: Podział placówek wychowania przedszkolnego w województwie lubuskim.

powiat	liczba podmiotów	liczba oddziałów	liczba uczniów ogółem
gorzowski	29	87	1 905
w tym obszar wiejski:	24	72	1 568
krośnieński	28	86	1 837
w tym obszar wiejski:	18	37	735
m. Gorzów Wlkp.	48	221	4 979
w tym obszar wiejski:	n/d	n/d	n/d

³ https://dane.gov.pl/pl/dataset/209/resource/45725.wychowanie-przedszkolne-w-roku-szkolnym-20222023-wg-wieku-pci-poozenia-i-wojewodztw-wg-stanu-na-30-wrzesnia-2022-r/table?page=1&per_page=20&q=&sort=

m. Zielona Góra	59	289	6 384
<i>w tym obszar wiejski:</i>	<i>n/d</i>	<i>n/d</i>	<i>n/d</i>
międzyrzecki	28	100	2 119
<i>w tym obszar wiejski:</i>	<i>13</i>	<i>33</i>	<i>677</i>
nowosolski	37	138	2 947
<i>w tym obszar wiejski:</i>	<i>12</i>	<i>28</i>	<i>517</i>
słubicki	31	91	1 835
<i>w tym obszar wiejski:</i>	<i>13</i>	<i>19</i>	<i>283</i>
strzelecko – drezdenecki	28	85	1 613
<i>w tym obszar wiejski:</i>	<i>17</i>	<i>37</i>	<i>514</i>
sulęciński	15	63	1 306
<i>w tym obszar wiejski:</i>	<i>9</i>	<i>26</i>	<i>566</i>
świebodziński	28	96	2 178
<i>w tym obszar wiejski:</i>	<i>16</i>	<i>34</i>	<i>723</i>
wschowski	29	90	1 579
<i>w tym obszar wiejski:</i>	<i>16</i>	<i>18</i>	<i>214</i>
zielonogórski	41	145	2 970
<i>w tym obszar wiejski:</i>	<i>28</i>	<i>68</i>	<i>1 221</i>
żagański	38	131	2 486
<i>w tym obszar wiejski:</i>	<i>17</i>	<i>37</i>	<i>704</i>
żarski	38	146	3 156
<i>w tym obszar wiejski:</i>	<i>19</i>	<i>49</i>	<i>1 019</i>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie zestawienia *Wychowanie przedszkolne w roku szkolnym 2022/2023 wg wieku, płci, położenia i województw wg stanu na 30 września 2022 r.*

Na koniec grudnia 2022 r. liczba osób w wieku 3-6 lat w województwie lubuskim wynosiła 38 994, w tym:

- 1) w powiecie gorzowskim: 3 243 (w tym na obszarach wiejskich: 2 312),
- 2) w powiecie międzyrzeckim: 2 261 (w tym na obszarach wiejskich: 413),
- 3) w powiecie słubickim: 1 878 (w tym na obszarach wiejskich: 711),
- 4) w powiecie strzelecko – drezdeneckim: 1 868 (w tym na obszarach wiejskich: 1 010),
- 5) w powiecie sulęcińskim: 1 466 (w tym na obszarach wiejskich: 880),
- 6) w mieście Gorzów Wlkp.: 4 009,
- 7) w powiecie krośnieńskim: 2 071 (w tym na obszarach wiejskich: 1 091),
- 8) w powiecie nowosolskim: 3 134 (w tym na obszarach wiejskich: 1 228),
- 9) w powiecie świebodzińskim: 2 285 (w tym na obszarach wiejskich: 1 262),

- 10) w powiecie wschowskim: 1 540 (w tym na obszarach wiejskich: 824),
- 11) w powiecie zielonogórskim: 3 280 (w tym na obszarach wiejskich: 2 032),
- 12) w powiecie żagańskim: 2 821 (w tym na obszarach wiejskich: 1 277),
- 13) w powiecie żarskim: 3 516 (w tym na obszarach wiejskich: 1 531),
- 14) w mieście Zielona Góra: 5 622.

Biorąc pod uwagę powyższe dane można w przybliżeniu określić procentowy poziom objęcia wychowaniem przedszkolnym osób w wieku 3-6 w podziale na powiaty województwa.

Tabela: Procentowy poziom objęcia wychowaniem przedszkolnym osób w wieku 3-6 w podziale na powiaty województwa.

powiat	liczba uczniów ogółem	liczba osób w wieku 3-6 lat	poziom objęcia osób w wieku 3-6 lat wychowaniem przedszkolnym [%]
gorzowski	1 905	3243	58,74%
<i>w tym obszar wiejski:</i>	<i>1 568</i>	<i>2 312</i>	<i>67,82%</i>
krośnieński	1 837	2071	88,70%
<i>w tym obszar wiejski:</i>	<i>735</i>	<i>1091</i>	<i>67,37%</i>
m. Gorzów Wlkp.	4 979	4009	124,20%
<i>w tym obszar wiejski:</i>	<i>n/d</i>	<i>n/d</i>	<i>n/d</i>
m. Zielona Góra	6 384	5622	113,55%
<i>w tym obszar wiejski:</i>	<i>n/d</i>	<i>n/d</i>	<i>n/d</i>
międzyrzecki	2 119	2261	93,72%
<i>w tym obszar wiejski:</i>	<i>677</i>	<i>413</i>	<i>163,92%</i>
nowosolski	2 947	3134	94,03%
<i>w tym obszar wiejski:</i>	<i>517</i>	<i>1228</i>	<i>42,10%</i>
ślubicki	1 835	1878	97,71%
<i>w tym obszar wiejski:</i>	<i>283</i>	<i>711</i>	<i>39,80%</i>
strzelecko – drezdenecki	1 613	1868	86,35%
<i>w tym obszar wiejski:</i>	<i>514</i>	<i>1010</i>	<i>50,89%</i>
sulęciński	1 306	1466	89,09%
<i>w tym obszar wiejski:</i>	<i>566</i>	<i>880</i>	<i>64,32%</i>
świebodziński	2 178	2285	95,32%
<i>w tym obszar wiejski:</i>	<i>723</i>	<i>1262</i>	<i>57,29%</i>
wschowski	1 579	1540	102,53%

w tym obszar wiejski:	214	824	25,97%
zielonogórski	2 970	3280	90,55%
w tym obszar wiejski:	1 221	2032	60,09%
żagański	2 486	2821	88,12%
w tym obszar wiejski:	704	1277	55,13%
żarski	3 156	3516	89,76%
w tym obszar wiejski:	1 019	1531	66,56%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (wg stanu na 31 grudnia 2022 r.)⁴.

Z powyższych danych wynika, iż w obu miastach na prawach powiatu oraz w powiecie wschowskim w wychowaniu przedszkolnym biorą udział również uczniowie z innych obszarów (powyżej 100%). Najniższe względem ludności w wieku 3-6 lat objęcie edukacją przedszkolną występuje w powiecie gorzowskim (58,74%), przy czym w mieście Gorzów Wlkp. poziom ten wynosi ponad 124%. Wśród powiatów, w których poziom uczniów objętych wychowaniem przedszkolnym wynosi poniżej 90% ogółu ludności w wieku 3-6 lat należy wymienić: krośnieński, strzelecko – dreźniecki, sulęciński, żagański i żarski. Na szczególną uwagę zasługuje powiat międzyszycki, w którym na obszarze wiejskim poziom edukacji przedszkolnej wyniósł ponad 163%, przy jednocześnie wysokim poziomie ogółem (ponad 97%); co może świadczyć o uczęszczaniu do placówek wychowania przedszkolnego w powiecie międzyszyckim uczniów z innych obszarów.

Dane statystyczne pokazują, iż upowszechnienie edukacji przedszkolnej na obszarach wiejskich jest na znacznie niższym poziomie niż w miastach, dodatkowo dotychczas obserwowany był niższy odsetek dzieci uczęszczających do przedszkoli w województwie lubuskim w stosunku do średniej krajowej. Po spadku wskaźnika dla okresu 2020-2021, obserwuje się wzrost jego wartości w roku 2022.

2.2. Szkoły podstawowe

W roku szkolnym 2022/23 w województwie lubuskim działało 347 szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży, w tym 176 szkół na wsi. Funkcjonowała także jedna szkoła podstawowa dla dorosłych (w roku 2020 były 3 placówki, a w 2021 – 2).

⁴https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEw6nqyrvLmEAXVvVEDHe0OBKqQFnoECBoQAQ&url=https%3A%2F%2Fstat.gov.pl%2Fdownload%2Fgfx%2Fportalinformacyjny%2Fpl%2Fdefault&uainosci%2F5468%2F7%2F20%2F1%2Fpowierzchnia_i_ludnosc_w_przekroju_terytoryalnym_w_2023_roku_tablice.xlsx&usq=AOvVaw2Ei5CqF-v8P-A-1a1mvhl3&opi=89978449

W porównaniu z rokiem szkolnym 2020/21 liczba szkół dla dzieci i młodzieży zmniejszyła się o 8 placówek (w tym na wsi – 6), zmniejszyła się również o jedną placówkę liczba szkół podstawowych dla dorosłych, tym samym zmniejszając liczbę uczniów o 51,4% (liczba uczniów w 2020 r. – 99, 2021 – 37, w 2022 r. – 18).

W roku 2022/23 naukę w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży (łącznie ze specjalnymi) realizowało 82,7 tys. osób, w tym 10,4 tys. w klasach pierwszych. Liczba uczniów zwiększyła się o 0,12% w porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym – w 2020 r. 82,5 tys., w 2021 82,6 tys. (wzrost odnotowano w miastach - o 1,1%), lecz już nie na wsi - spadek o 2,6%). Do szkół na wsi uczęszczało 25% ogółu uczniów szkół podstawowych.

Szkoły publiczne stanowiły 89,7% wszystkich szkół podstawowych. Większość szkół była prowadzona przez jednostki samorządu terytorialnego (88,8%).

W roku szkolnym 2022/23 działało 36 szkół podstawowych niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych, w których uczyło się 3,6 tys. osób, tj. 4,3% wszystkich uczniów szkół podstawowych.

Prawie 14 (13,8) tys. osób zakończyło naukę w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży, tj. o 40,5% więcej niż w poprzednim roku (w roku 2020 było to nieco ponad 9 tys. osób, w 2021 ponad 9,8 tys. osób).

Na 1 szkołę podstawową dla dzieci i młodzieży w województwie przypadało przeciętnie 238 uczniów, przy czym w miastach liczba ta wyniosła 361 uczniów i była prawie trzy razy większa niż na wsi (119 uczniów). Na 1 oddział w szkole podstawowej przypadało średnio 17 uczniów, przy czym na wsi klasy były mniej liczne – na 1 oddział przypadało 14 uczniów, a w miastach – 19 uczniów.

Najwięcej szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży funkcjonowało w powiecie żarskim (38), kolejno w zielonogórskim (34), żagańskim (31) oraz powiecie m. Zielona Góra (30) i gorzowskim (30). Najwięcej uczniów uczęszczało do szkół zlokalizowanych w miastach na prawach powiatu, w Zielonej Górze (12,9 tys.) i Gorzowie Wlkp. (10,4 tys.), także w powiatach: żarskim (7,4 tys.), nowosolskim (6,7 tys.) i gorzowskim (6,5 tys.). Wzrost liczby uczniów szkół podstawowych zanotowano w Zielonej Górze (o 5,3%), Gorzowie Wlkp. (o 3,0%) oraz w powiatach: gorzowskim (o 2,4%), międzyrzeckim (o 0,3%) i słubickim (o 0,1%). W 8 z 14 powiatów wystąpił spadek, w tym największy charakteryzował powiat żagański (o 5,3% w porównaniu z rokiem 2021/2022) i strzelecko-drezdenecki (o 4,1%). Na 1 szkołę w Zielonej Górze

przypadało średnio 444 uczniów i w Gorzowie Wlkp. – 400, to ponad 2,5-krotnie więcej niż w powiecie strzelecko-drezdeneckim, gdzie liczba ta była najmniejsza i wyniosła 159⁵.

Tabela: Szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży (stan na 30 września)

Wyszczególnienie		Szkoły podstawowe	Uczniowie
Ogółem	2021/22	355	82 585
	2022/23	347	82 696
Miasta	2021/22	173	61 031
	2022/23	171	61 693
Wieś	2021/22	182	21 554
	2022/23	176	21 003

Źródło: Edukacja w województwie lubuskim w roku szkolnym 2022/23 – opracowanie Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze

2.3. Szkoły prowadzące kształcenie zawodowe

W roku szkolnym 2022/2023 sieć szkół zawodowych w województwie tworzyły: 54 szkoły branżowe I stopnia, 5 szkół branżowych II stopnia, 55 techników, 19 szkół specjalnych przysposabiających do pracy oraz 2 szkoły artystyczne ogólnokształcące dające uprawnienia zawodowe. W porównaniu z rokiem szkolnym 2021/22 utworzono 2 technika, oraz rozpoczęła działalność jedna nowa szkoła branżowa I stopnia i dwie nowe szkoły branżowe II stopnia.

Współczynnik skolaryzacji netto w szkołach branżowych I stopnia w ujęciu rocznym obniżył się z 15,7% do 14,4%. Wskaźnik był prawie 2-krotnie większy wśród mężczyzn (18,6%) niż wśród kobiet (10,0%).

Większość (80,7%) szkół zawodowych była prowadzona przez jednostki samorządu terytorialnego. W szkołach branżowych I stopnia uczyło się 6 687 tys. osób, tj. o jednego ucznia mniej niż w roku szkolnym 2021/2022. Ponad 3 tys. osób rozpoczęło naukę w klasach pierwszych, tj. 46,7% ogółu uczniów szkół branżowych. Na 1 szkołę branżową przypadało przeciętnie 124 uczniów.

W roku szkolnym 2022/2023 naukę w technikach w klasach pierwszych rozpoczęło ponad 6,5 tys. osób. Liczba wszystkich uczniów w technikach wyniosła 21,2 tys. i była o 10,7% większa w porównaniu z rokiem szkolnym 2021/22. Na 1 technikum przypadało przeciętnie 386 uczniów. Ponad połowę (56,6%) wszystkich uczniów stanowili mężczyźni.

⁵ Edukacja w województwie lubuskim w roku szkolnym 2022/23 – opracowanie Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze

W ujęciu rocznym współczynnik skolaryzacji netto dla techników obniżył się o 0,7 p. proc. – z 39,9% do 39,2%. Technika wybierali chętnie zarówno mężczyźni, jak i kobiety, współczynniki skolaryzacji wyniosły odpowiednio 43,6% i 34,6%.

W województwie lubuskim działało także 19 szkół specjalnych przysposabiających do pracy, w których kształciło się 0,4 tys. osób, tj. o 2,1% więcej niż w poprzednim roku szkolnym. Z kolei w 2 szkołach ogólnokształcących artystycznych dających uprawnienia zawodowe liczba uczniów wyniosła 351 uczniów i zmniejszyła się o jednego ucznia w relacji do poprzedniego roku.

W ujęciu rocznym łączna liczba absolwentów szkół zawodowych zwiększyła się o 35,4%, przy czym w szkołach branżowych odnotowano wzrost o 12%, a w technikach o 4,4%.

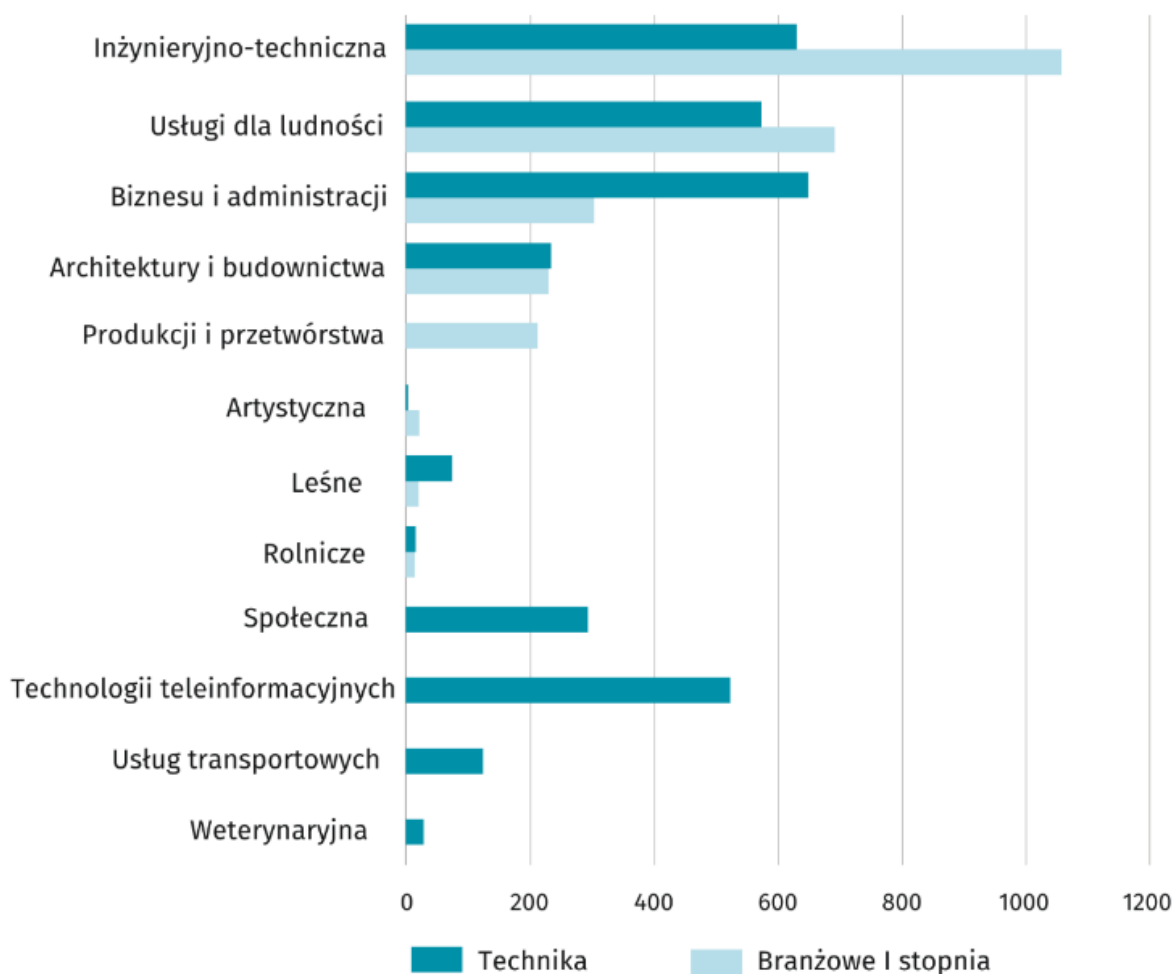
Analiza danych dotyczących wyborów edukacyjnych młodzieży w ostatnich latach szkolnych ukazuje wzrost zainteresowania kształceniem w technikach w porównaniu do liceów ogólnokształcących. Ten trend wskazuje na potencjalny renesans kształcenia zawodowego. Jest to zjawisko pozytywne, szczególnie w kontekście obserwowanego deficytu pracowników posiadających kwalifikacje zawodowe. Rynek pracy wykazuje zwiększone zapotrzebowanie na pracowników o takim profilu wykształcenia, co podkreśla znaczenie i wartość kształcenia zawodowego w obecnym kontekście gospodarczym.

W liceach ogólnokształcących liczba dziewcząt (10 839) przewyższa liczbę chłopców (6 585). Wskazuje to na większe zainteresowanie kobiet kontynuowaniem nauki w kierunkach ogólnokształcących.

Z kolei w technikach, które oferują kształcenie o profilu bardziej praktycznym i zorientowanym zawodowo, odnotowuje się niewielką dominację chłopców (12 020) nad dziewczętami (9 216).

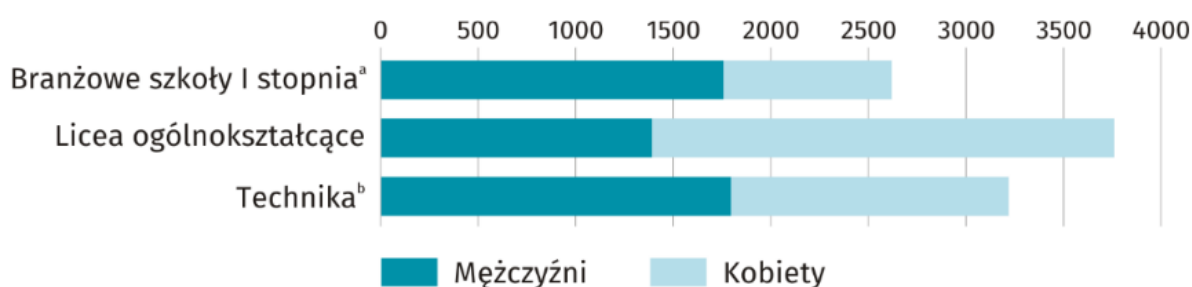
W szkołach branżowych I stopnia, zorientowanych na bezpośrednie przygotowanie do zawodu obserwuje się znacznie większą liczbę chłopców (4 392) w porównaniu do dziewcząt (2 295).

Wykres: Absolwenci szkół ponadpodstawowych z roku 2022/2023 według podgrup kierunków kształcenia.

Źródło: Edukacja w województwie lubuskim w roku szkolnym 2022/23 – opracowanie Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze

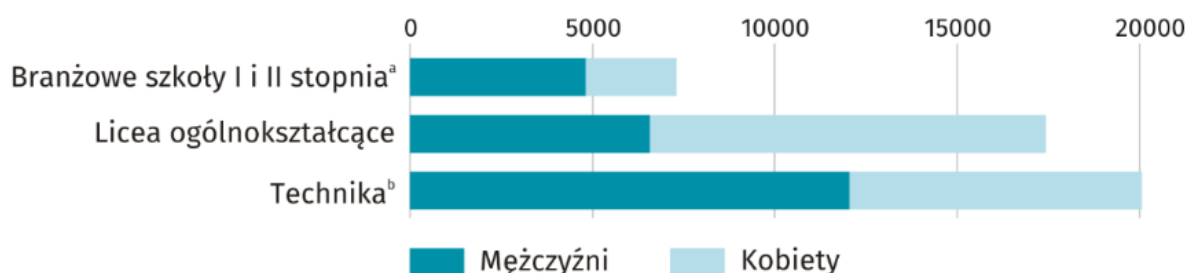
Wykres: Absolwenci szkół ponadpodstawowych z roku szkolnego 2021/22 według płci

Źródło: Edukacja w województwie lubuskim w roku szkolnym 2022/23 – opracowanie Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze

Wykres: Uczniowie szkół ponadpodstawowych z roku szkolnego 2022/23 według płci

Źródło: Edukacja w województwie lubuskim w roku szkolnym 2022/23 – opracowanie Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze

Wyniki te mają znaczące implikacje dla planowania edukacyjnego i zawodowego, wskazując na potrzebę zrównoważonego podejścia do rozwoju ścieżek edukacyjnych, które będą wspierały zarówno mężczyzn, jak i kobiety w realizacji ich aspiracji zawodowych i akademickich.

Spośród powiatów i miast na prawach powiatu, najwięcej uczniów w szkołach branżowych I stopnia odnotowano w Gorzowie Wlkp. (1,1 tys.) i Zielonej Górze (0,8 tys.), gdzie przeciętnie na 1 szkołę przypadało odpowiednio 159 i 134 uczniów. Pod względem liczby uczniów szkół branżowych, wyróżniały się też powiaty: nowosolski i żarski (po 0,7 tys. uczniów) oraz świebodziński (0,6 tys.). Również liczba uczniów uczęszczających do techników była największa w Gorzowie Wlkp. (4,5 tys.) i w Zielonej Górze (4,2 tys.). Szkoły te skupiały 41,0% ogółu uczniów szkół technicznych w regionie. W Zielonej Górze na 1 technikum przypadały średnio 602 osoby, a w Gorzowie Wlkp. – 450. Wysoki wskaźnik zanotowano też w powiecie nowosolskim – 578 uczniów. W porównaniu z rokiem szkolnym 2021/22 liczba uczniów w klasach I w szkołach branżowych I stopnia wzrosła o 54,8%, a w technikach o 40,1%. W roku szkolnym 2022/23 na 1 technikum przypadało przeciętnie 386 uczniów, a na szkołę branżową I stopnia – 124 uczniów⁶.

Poniżej zaprezentowano w szczegółach sytuację szkolnictwa zawodowego, obrazując liczbę placówek edukacyjnych oraz liczbę uczniów i absolwentów tych szkół.

⁶ Edukacja w województwie lubuskim w roku szkolnym 2022/23 - opracowanie Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze

Tabela: Zestawienie danych dotyczących zasadniczych szkół zawodowych, szkół branżowych I i II stopnia oraz szkół przysposabiających do pracy zawodowej specjalnych z terenu województwa lubuskiego w latach

Wskaźnik	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba szkół ogółem	71	72	73	75	78
Liczba oddziałów ogółem	337	416	445	468	442
Liczba uczniów	4 609	6 413	6 697	7 120	7 311
Liczba absolwentów	1 534	1 238	1 194	1 232	2 621

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/tablica>

Dane statystyczne pokazują, iż liczba szkół, oddziałów oraz uczniów uczęszczających do zasadniczych szkół zawodowych, szkół branżowych i przysposobienia do pracy zawodowej od kilku lat w województwie lubuskim stale rośnie. Widać zatem, iż szkolnictwo zawodowe staje się atrakcyjną ofertą dla młodzieży oraz osób dorosłych starających się nabyć nowe kwalifikacje. Zauważalny w latach 2021-2022 wzrost liczby uczniów i absolwentów tego typu szkół, może świadczyć o skuteczności działań na rzecz doposażenia tych placówek w nowoczesny park maszynowy oraz wsparcia dotyczącego szkoleń dla nauczycieli przedmiotów zawodowych. Aby utrzymać taki trend, konieczne jest stałe inwestowanie w placówki szkolące w kierunkach zawodowych, również w zakresie wsparcia dla uczniów dotyczącego bliższej współpracy na linii szkoła – zakład organizujący praktyki, aby uczeń był przekonany do zdania egzaminu kończącego się uzyskaniem tytułu zawodowego.

2.4. Szkoły ogólnokształcące

W roku szkolnym 2022/23 na terenie województwa lubuskiego działało 70 liceów ogólnokształcących, w tym 51 szkół dla młodzieży. W porównaniu z rokiem szkolnym 2021/22 było to o 2 szkoły mniej. Ilość szkół dla młodzieży nie uległa zmianie względem ubiegłego roku, zaś liczba szkół dla dorosłych zmniejszyła się o dwie (z 21 w roku 2021/22 do 19 w roku 2022/23). Jednocześnie w ujęciu rocznym łączna liczba uczniów w liceach zwiększyła się o ok. 9,25% i wyniosła ok. 17,4 tys. Spadek liczby uczniów zanotowano w liceach dla dorosłych (o 7,6%) przy wzroście liczby

uczniów w szkołach dla młodzieży (o 12,22%). Do klas pierwszych szkoły przyjęły 5,4 tys. osób, w porównaniu z 4,0 tys. rok wcześniej.

Na 1 liceum przypadało przeciętnie 249 uczniów, przy czym w szkołach dla młodzieży – 298, a w szkołach dla dorosłych – 116 uczniów. W roku szkolnym 2022/23 kobiety stanowiły 62,2% ogółu uczniów liceów. Współczynnik skolaryzacji netto dla szkół ogólnokształcących wyniósł 34,7%, tj. o 0,3 pkt proc. więcej mniej niż w roku szkolnym 2021/22 (34,4%). Wskaźnik ten dla kobiet wyniósł 44,7%, natomiast dla mężczyzn – 25,2%. Z ogółu liceów dla młodzieży 84,3% stanowiły szkoły publiczne. Z kolei spośród liceów dla dorosłych ponad połowę (68,4%) stanowiły placówki niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych. W ujęciu rocznym zanotowano spadek liczby absolwentów liceów ogólnokształcących łącznie o 1,2%, w tym wzrost w szkołach dla młodzieży o 3,9% i spadek w szkołach dla dorosłych o 20,27%.

Licea ogólnokształcące to przede wszystkim szkoły miejskie, funkcjonujące we wszystkich powiatach województwa. Najwięcej tego typu szkół działało w miastach na prawach powiatu, w Zielonej Górze (14) i Gorzowie Wlkp. (13), a także w powiecie żagańskim i żarskim (po 6). Szkoły te skupiały 65,9% wszystkich uczniów liceów ogólnokształcących. Na 1 liceum w Zielonej Górze przypadało średnio 350 uczniów, a w Gorzowie Wlkp. – 328⁷.

2.5. Szkoły policealne

W roku szkolnym 2022/23 w województwie funkcjonowały 32 szkoły policealne, w których naukę po ukończeniu liceum kontynuowało 5,8 tys. osób. W roku szkolnym 2022/23 liczba szkół wzrosła z 30 do 32. Zwiększyła się także liczba uczniów (o 1,7%). Liczba absolwentów zmniejszyła się o 15,8%. Kobiety stanowiły 74,8% ogółu uczniów szkół policealnych. Współczynnik skolaryzacji netto w ujęciu rocznym zmniejszył się o 0,3 pkt proc. i wyniósł 3,6%. Większość szkół policealnych (75,0%) stanowiły szkoły zarządzane przez podmioty sektora prywatnego⁸.

⁷ Edukacja w województwie lubuskim w roku szkolnym 2022/23 – opracowanie Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze.

⁸ Edukacja w województwie lubuskim w roku szkolnym 2022/23 – opracowanie Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze.

Tabela: Szkoły policealne (stan na dzień 30 września)

Wyszczególnienie	Szkoły	Uczniowie	Absolwenci
2021/22	30	5 721	1 562
2022/23	32	5 819	1 315

Źródło: Edukacja w województwie lubuskim w roku szkolnym 2022/23 – opracowanie Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze

Wśród wyzwań województwa lubuskiego w odniesieniu do obszaru edukacji pojawia się niski stopień zainteresowania kształceniem ustawicznym. Odsetek osób dorosłych (wiek 25-64) uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu wśród wszystkich osób dorosłych w roku 2019 wyniósł 3,0 a w roku 2020 spadł do 2,7, gdzie analogicznie wskaźnik ten dla kraju wyniósł 4,8 w 2019 roku i 3,7 w roku 2020⁹. Niska wartość tego wskaźnika powinna niepokoić ponieważ kształcenie ustawiczne uznaje się za główną siłę napędową rozwoju gospodarki. Aby ograniczyć ten negatywny trend należałoby uatrakcyjnić oraz uelastyczyć oferty przekwalifikowania osób dorosłych. Warto także zaplanować wsparcie dla inicjatyw w zakresie kompetencji transferowych od wczesnych etapów edukacji, w tym szczególnie na poziomie edukacji zawodowej. Kompetencje transferowe obejmują umiejętności pozwalające na rozwój zawodowy w różnych i odmiennych przedsiębiorstwach, zróżnicowanych rolach zawodowych oraz na różnych etapach kariery.

3. EDUKACJA WŁĄCZAJĄCA

Edukacja włączająca stanowi sposób organizacji edukacji uwzględniający różnorodność uczniów wynikającą z niepełnosprawności, z jednoczesnym dostosowaniem systemu szkolnego do indywidualnego tempa nauki, uzdolnień, trudności każdego ucznia. Edukacja włączająca, wykluczając potrzebę segregacji uczniów, stanowi alternatywę dla integracji ucznia w środowisku szkolnym.

U założeń systemu edukacji włączającej leży odejście od postrzegania niepełnosprawności jako problemu, bariery i podjęcie działań w kierunku umożliwienia uczniowi dotkniętemu niepełnosprawnością funkcjonowanie w placówce szkolnej w sposób możliwie najbardziej dopasowany do jego potrzeb. Realizacja tego modelu

⁹ <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/tablica>

edukacji możliwa jest poprzez identyfikację barier, na jakie napotyka osoba niepełnosprawna, i dążenie do ich eliminacji. Edukacja włączająca wymaga współdziałania wszystkich pracowników placówek szkolnych, w tym także nauczycieli, bowiem wdrażanie jej założeń nie jest zastrzeżone jedynie do obowiązków szkolnych specjalistów¹⁰.

Ministerstwo Edukacji i Nauki opracowało dokument „Wsparcie podnoszenia jakości edukacji włączającej w Polsce”¹¹, który stanowi zarys wstępnych rekomendacji dotyczących podniesienia jakości edukacji włączającej. Jego celem jest wykorzystanie doświadczeń i rozwiązań innych krajów w tym zakresie, a także wiedzy ekspertów Europejskiej Agencji do spraw Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej¹², w przygotowaniu rekomendacji dotyczących zarówno zmian legislacyjnych, jak również działań sprzyjających wdrożeniu edukacji włączającej w codziennej praktyce polskich przedszkoli i szkół. Wypracowano 16 końcowych rekomendacji dotyczących działań, które będą służyć podnoszeniu jakości edukacji włączającej w Polsce. Poniższe rekomendacje koncentrują się na zapewnieniu jednoznacznego, wspólnego rozumienia tego, jak wygląda w praktyce wysokiej jakości edukacja włączająca, która jest dostępna dla wszystkich, tak aby polityka edukacyjna określała jasną koncepcję edukacji włączającej jako podejścia do zwiększenia szans edukacyjnych wszystkich osób uczących się. Dodatkowo rekomenduje się podkreślenie wspólnego obowiązku włączenia wszystkich kadr systemu edukacji (nauczycieli, dyrektorów szkół i pracowników pomocniczych) oraz decydentów na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym, w zakres realizacji wizji i celów związanych z edukacją włączającą. Następnie rekomenduje się systematyczne zbierania i upowszechnienie danych wskazujących na to, co dobrze funkcjonuje w edukacji włączającej. Kolejna rekomendacja wskazuje na potrzebę opracowywania różnych form materiałów i informacji pomocniczych, które ukierunkowują pracę różnych podmiotów na urzeczywistnienie edukacji włączającej. Rekomenduje się także zapewnienie dyrektorom szkół dostępu do wsparcia, którego potrzebują, aby skutecznie rozwijać

¹⁰ <https://www.monitorszkoly.pl/arttykul/czym-jest-edukacja-wlaczajaca>

¹¹ <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/wstepne-rekomendacje-dotyczace-poprawy-jakosci-edukacji-wlaczajacej2>

¹² Europejska Agencja do spraw Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej jest niezależną organizacją, zrzeszającą ministerstwa edukacji krajów europejskich. Polska jest jednym z 31 krajów członkowskich. Agencja działa jako platforma współpracy dla państw członkowskich, dążąc do zapewnienia bardziej włączających systemów edukacyjnych. Jest to jedyna organizacja działająca na szczeblu europejskim, której misją jest wspieranie ministerstw edukacji krajów europejskich w podnoszeniu jakości i skuteczności oferty edukacyjnej dla wszystkich uczniów. Najważniejszym jej celem jest promocja takiej polityki i praktyki oświatowej, która wychodzi naprzeciw zróżnicowanym potrzebom uczniów – także tych ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

potencjał szkoły. Rekomenduje się również koncentrację na systematycznej współpracy ze wszystkimi zainteresowanymi stronami w celu odejścia o kształcenia i szkolenia skoncentrowanego na edukacji specjalnej na rzecz ukierunkowania na potrzeby edukacji włączającej. Dodatkowo powinno się koncentrować na długoterminowym rozwoju skoordynowanych i spójnych ram kształcenia i doskonalenia zawodowego zgodnych z wizją polityki w zakresie zapewnienia edukacji włączającej o wysokiej jakości. Rekomenduje się koncentrację na promowaniu i rozwoju współpracy pomiędzy poszczególnymi podmiotami w obrębie szkoły oraz z innymi szkołami w lokalnej społeczności, naukowcami, władzami lokalnymi oraz decydentami.

4. WSPARCIE W OBSZARZE EDUKACJI W RAMACH RPO-L2020

Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020 (RPO-L2020), wspierał projekty z zakresu edukacji w Osi Priorytetowej 8 – Nowoczesna edukacja, w ramach priorytetów inwestycyjnych (PI 10i, 10iii oraz 10 iv) finansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Osi Priorytetowej 9 – Infrastruktura społeczna, w ramach priorytetu inwestycyjnego 10a finansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, powodując efekt synergii realizowanych projektów.

Kluczowym wyzwaniem dla systemu oświaty w regionie jest dostosowanie form i metod nauczania do potrzeb rynku pracy. System nauczania powinien zwiększać swój zasięg, obejmując wsparciem osoby na każdym etapie życia – począwszy od edukacji przedszkolnej, na kształceniu dorosłych kończąc. Poniżej wskazano priorytety inwestycyjne, dotyczące miękkich działań w obszarze edukacji.

Europejski Fundusz Społeczny

PI 10i – realizujący cel wpływający na zwiększenie liczby miejsc w edukacji przedszkolnej i podniesienie kompetencji uczniów w przedszkolach, podniesienie u uczniów kompetencji kluczowych oraz właściwych postaw i umiejętności niezbędnych na rynku pracy oraz rozwijanie indywidualnego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;

PI 10iii – realizujący cel wpływający na upowszechnienie kształcenia ustawicznego osób dorosłych, w tym będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy;

PI 10iv – realizujący cel wpływający na zwiększenie zdolności do zatrudnienia uczniów szkół i placówek oświatowych kształcenia zawodowego oraz zwiększenia umiejętności zawodowych osób dorosłych.

Powyższe cele realizowane były za pomocą następujących typów przedsięwzięć:

- tworzenie nowych miejsc w ośrodkach edukacji przedszkolnej;
- realizacja dodatkowych zajęć zwiększających szanse w edukacji przedszkolnej;
- organizacja szkoleń, doradztwa i innych form podwyższania kwalifikacji dla nauczycieli;
- kształtowanie kompetencji kluczowych na rynku pracy;
- doradztwo i opieka psychologiczno-pedagogiczna, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki ucznia o specjalnych potrzebach edukacyjnych;
- wsparcie dla osób dorosłych chcących podnosić swoje umiejętności, wiedzę i kompetencję w zakresie języków obcych i ICT poprzez udział w edukacji pozaformalnej;
- realizacja szeregu programów wspierających kształcenie zawodowe w zakresie: organizacji praktyk zawodowych i staży, poprawy jakości prowadzonego przez szkoły kształcenia zawodowego, uruchamiania kształcenia i szkolenia w zawodach, na które występuje potwierdzone zapotrzebowanie rynku pracy, doradztwa edukacyjno-zawodowego, realizacji wsparcia szkół zawodowych w zakresie podnoszenia kompetencji kluczowych, realizacji kursów zawodowych realizowanych z pracodawcami, różnych form podnoszenia kwalifikacji dla nauczycieli zawodu oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, korzystania z TIK, wykorzystania metod eksperymentu naukowego w edukacji, a także metod zindywidualizowanego podejścia do ucznia.

Tabela: Wartość wskaźników dla PI 10i (stan na koniec IV kwartału 2023 r.)

Priorytet inwestycyjny	Nazwa wskaźnika	Realizacja wskaźnika – stan na IV kwartał 2023 r.	Planowana wartość docelowa wskaźnika dla 2023 r.	% wartość realizacji wartości docelowej dla 2023 r.
10i	Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej [osoby]	9 194	6 399	144

10i	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie [szt.]	3 721	2 836	131
10i	Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie [osoby]	3 316	824	402
10i	Liczba nauczycieli objętych wsparciem z zakresu TIK w programie [osoby]	1 106	270	410
10i	Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu [osoby]	2 854	762	375
10i	Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych [szt.]	177	38	466
10i	Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały wyposażone w programie [szt.]	94	38	247
10i	Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują wyposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych [szt.]	120	38	316
10i	Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych w programie	53 632	21 200	253
10i	Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne po opuszczeniu programu	22 899	15 900	144

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji kwartalnej z realizacji RPO-L2020 – IV kwartał 2023 r.

Mając na uwadze powyższe dane, pod kątem osiągnięcia wskaźników o istotnym znaczeniu dla realizacji Programu można zauważyć, że wszystkie wartości docelowe dla wskaźników zostały osiągnięte. Szczególnie wysoki poziom osiągnięto dla wskaźników dotyczących liczby nauczycieli objętych wsparciem. Dla PI 10iv także osiągnięto wartości wskaźników powyżej zakładanych planów. Poniżej zaprezentowano szczegółowy wykaz tych wskaźników.

Tabela: Wartość wskaźników dla PI 10iv (stan na koniec IV kwartału 2023 r.)

Priorytet inwestycyjny	Nazwa wskaźnika	Realizacja wskaźnika – stan na IV kwartał 2023 r	Planowana wartość docelowa wskaźnika dla 2023 r.	% wartość realizacji wartości docelowej dla 2023 r.
10iv	Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie [osoby]	1 014	42	2 414

10iv	Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu [osoby]	906	42	2 157
10iv	Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie [osoby]	2 353	506	465
10iv	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje w ramach pozaszkolnych form kształcenia [osoby]	2 182	400	545
10iv	Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w programie w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego [szt.]	82	35	234
10iv	Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących wyposażenie zakupione dzięki EFS [szt.]	84	35	240
10iv	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy [osoby]	7 672	4 446	173

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji kwartalnej z realizacji RPO-L2020 – IV kwartał 2023 r.

Szczególnie wysoki poziom realizacji wskaźników zaobserwowano w przypadku liczby nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w Programie. Z zakładanych 42 osób wsparciem objęto 1014 osób, co pokazuje jak szeroki strumień wsparcia został skierowany w ramach RPO-L2020 w kierunku doszkolenia nauczycieli oraz tego, że kadra szkolnictwa zawodowego zainteresowana jest poszerzaniem swojej wiedzy oraz uzyskiwaniem szeregu nowych kwalifikacji.

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

Mówiąc o wsparciu w zakresie edukacji, nie można pominąć projektów infrastrukturalnych, które przyczyniają się do wzrostu dostępności wysokiej jakości edukacji na każdym szczeblu od przedszkola do placówek kształcących osoby dorosłe. W ramach RPO-L2020, wsparcie infrastruktury edukacyjnej realizowane było w ramach działania 9.3 – rozwój infrastruktury edukacyjnej. Celem działania był wzrost jakości kształcenia w szczególności w obszarze kluczowych kompetencji ważnych dla

regionalnego rynku pracy, przyczyniające się do poprawy stanu i wyposażenia infrastruktury dydaktycznej szkół.

Wsparciem objęto 74 szkoły i placówki kształcenia ogólnego i zawodowego w zakresie budowy lub modernizacji infrastruktury dydaktycznej i warsztatowej oraz doposażenia tych placówek w sprzęt dydaktyczny i pomoce naukowe optymalizujące proces kształcenia. Wskaźniki przedstawiające postęp rzeczowy związany ze wsparciem infrastruktury edukacyjnej także zostały zrealizowane powyżej zakładanych wartości.

Tabela: Wartość wskaźników dla PI 10a (stan na koniec IV kwartału 2023 r.)

Priorytet inwestycyjny	Nazwa wskaźnika	Realizacja wskaźnika – stan na IV kwartał 2023 r	Planowana wartość docelowa wskaźnika dla 2023 r.	% wartość realizacji wartości docelowej dla 2023 r.
10a	Potencjał objętej wsparciem infrastruktury w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastruktury edukacyjnej	25 085	14 547	172
10a	Liczba wspartych obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty	74	35	211
10a	Liczba wspartych obiektów infrastruktury kształcenia zawodowego	39	nd	nd
10a	Liczba obiektów edukacyjnych dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	45	nd	nd
10a	Liczba wspartych obiektów infrastruktury przedszkolnej	11	nd	nd

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji kwartalnej z realizacji RPO-L2020 – IV kwartał 2023 r.

Wskazane powyżej typy przedsięwzięć były realizowane w ramach wielu projektów RPO-L2020. Należy podkreślić, iż kierunki interwencji w obszarze edukacji realizowane w ramach RPO-L2020 powinny zostać kontynuowane w ramach programu FEWL 21-27.

Spostrzeżenia wynikające z realizacji projektów edukacyjnych w ramach RPO-L2020:

- placówki edukacyjne powinny zapewnić młodym ludziom różnorodne możliwości indywidualnego rozwoju oraz skutecznie wspierać ten rozwój;
- placówki edukacyjne muszą budować spójność społeczną;

- wsparcie zaplecza technicznego oraz wzrostu kompetencji nauczycieli powinno być kontynuowane, szczególnie w kontekście szybkiego reagowania na zmieniające się otoczenie (pandemia, kryzys migracyjny, trendy na rynku pracy);
- placówki edukacyjne powinny szybko i adekwatnie reagować na rodzące się problemy i szanse dotyczące młodego pokolenia.

Ewaluacja wsparcia

W okresie od 23 października 2018 r. – 20 grudnia 2018 r. przeprowadzone zostało badanie ewaluacyjne pn. „Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020”. Wykonawcą badania był ewaluator zewnętrzny.

Celem badania była ocena realizacji działań na rzecz edukacji w regionie podejmowanych w ramach RPO-L2020. Tematyka badania dotyczyła czterech głównych obszarów wsparcia w zakresie edukacji, tj. edukacji przedszkolnej, kształcenia ogólnego, kształcenia zawodowego i edukacji dorosłych.

Do wyników przedmiotowego badania posłużyła m.in. analiza dokumentów zastanych, a także wnioski z badań terenowych, warsztatu ewaluacyjnego, studium przypadku, panelu ekspertów.

Bazując na przeprowadzonej analizie dokumentów i wyników badań pierwotnych, z badania wyniknęły następujące wnioski:

1. Dzięki doposażeniu placówek przedszkolnych zwiększeniu uległa jakość, atrakcyjność oraz efektywność prowadzonych zajęć. W dalszym ciągu obserwuje się jednak konieczność wspierania edukacji przedszkolnej, przede wszystkim na obszarach wiejskich.
2. W ramach edukacji ogólnej, dofinansowane w ramach RPO-L2020 projekty pozwoliły na wzrost dostępności wysokiej jakości usług edukacyjnych, np. poprzez zaspokojenie potrzeb szkół w zakresie modernizacji budynków i doposażenia w sprzęt dydaktyczny.
3. Największy wpływ na podniesienie jakości kształcenia w szkołach zawodowych miał stan oraz jakość wyposażenia pracowni. Dofinansowanie w ramach RPO-L2020 bardzo często przeznaczone było na wyposażenie i doposażenie pracowni. Aktualne, nowoczesne maszyny i narzędzia umożliwiają zdobycie

najbardziej potrzebnych i niezbędnych do odnalezienia się na rynku pracy kompetencji.

5. WYZWANIA SYSTEMU OŚWIATY

PANDEMIA COVID-19

W ostatnich latach pandemia COVID-19 miała duży wpływ na rzeczywistość społeczną. Jedną ze sfer życia społecznego, która uległa zmianie było prowadzenie procesu nauczania. Zamknięcie szkół i przedszkoli wywarło negatywny wpływ na uczestniczące w tym procesie młode osoby. Zdalna forma kształcenia, na co zwracają uwagę eksperci, może w dłuższej perspektywie wpłynąć na wyniki nauczania, kompetencje społeczne uczniów, a także pogłębić nierówności oraz negatywnie oddziaływać na gospodarkę. Doświadczenia wynikające z pandemii COVID-19 pokazują, że należy traktować nauczanie zdalne jako alternatywę dla tradycyjnej szkoły, jednak w celu sprawnego jej przebiegu należy wziąć pod uwagę następujące czynniki:

- dostęp uczniów i nauczycieli do wysokiej jakości sprzętu IT wraz z oprogramowaniem oraz dostęp do infrastruktury sieciowej w miejscu zamieszkania uczestników procesu kształcenia;
- odpowiednio wysoki stopień kompetencji cyfrowych u nauczycieli oraz uczniów i rodziców (dotyczy najmłodszych uczniów).

Sytuacja związana z epidemią COVID-19 pokazuje, jak bardzo potrzebna jest nowoczesna, cyfrowa szkoła oraz wykorzystywanie nowych metod nauczania, nowego podejścia do nauki, nowoczesnego sprzętu i stałego podnoszenia kompetencji cyfrowych wszystkich uczestników procesu.

NEGATYWNE TENDENCJE DEMOGRAFICZNE

Biorąc po uwagę dane demograficzne, nie tylko dla regionu lubuskiego, zauważalny jest spadek liczby mieszkańców, szczególnie negatywny trend dotyczy ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym.

Tabela: Ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym w podziale na miasto i wieś.

wskaźnik	Lubuskie			
lata	2019	2020	2021	2022
Liczba mieszkańców ogółem	1 011 592	993 329	985 487	979 976
Liczb mieszkańców w miastach	656 539	642 533	635 240	629 692
Liczba mieszkańców na wsi	355 053	350 796	350 247	350 284
Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym ogółem	182 801	181 977	180 759	178 418
Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym ogółem	610 173	590 101	580 965	573 903
Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym ogółem	218 618	221 251	223 763	227 655

Zródło: <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/tablica>

Powyższa tabela wyraźnie wskazuje, iż mieszkańców województwa lubuskiego jest coraz mniej. Niestety spadek liczby mieszkańców widoczny jest w grupach osób młodych oraz w wieku produkcyjnym, jednocześnie rośnie liczba osób starszych w wieku poprodukcyjnym. Stanowić to będzie wyzwanie dla systemu oświaty, z jednej strony odnośnie brakujących rąk do pracy w lubuskich przedsiębiorstwach, jak też zwiększającej się liczby osób, które ze względu na wiek będą potrzebowały zaopiekowania. Wyzwaniem dla systemu edukacji będzie także to, iż osoby starsze, które będą chciały pozostać na rynku pracy, będą musiały poszerzać swoje kwalifikacje pod kątem wykorzystywania w pracy zawodowej, np. umiejętności cyfrowych. Wyzwania demograficzne to także zaburzona struktura ludności wg wieku ekonomicznego, przede wszystkim proces starzenia się społeczeństwa. Aby starać się niwelować ten negatywny proces należy wspierać dostępność do kształcenia ustawicznego, także w kontekście rozbudowy bazy i wyposażenia placówek edukacyjnych. Wparcie tego typu edukacji, poprawiłoby szanse osób 50+ na rynku pracy.

Prognozowana zmiana stanu ludności do roku 2050 w kraju wyniesie minus 4,5 mln obywateli, w województwie lubuskim ubędzie ponad 142 tys. osób¹³. Skalę starzącego się społeczeństwa w lubuskim pokazują dane, mówiące o tym, iż jeszcze

¹³ Prognoza ludności na lata 2014-2050, Główny Urząd Statystyczny. Warszawa 2014, Str. 111.

w 2013 roku odsetek osób w wieku powyżej 65 lat wynosił 13,4%, a prognozuje się iż w 2050 wynosić on będzie 32,9%¹⁴.

Analizując negatywne trendy demograficzne, należy podjąć wysiłek na rzecz zaaktywizowania jak największej liczby mieszkańców w celu uczestnictwa w procesie edukacji od lat przedszkolnych, aż do szkoły wyższej, a biorąc pod uwagę osoby dorosłe, stworzyć atrakcyjny i elastyczny system podnoszenia kompetencji i dostosowywania oferty do szybko zmieniającego się rynku pracy.

WPŁYW EMIGRACJI NA SYSTEM SZKOLNICTWA

Od czasu napaści Rosji na Ukrainę w lutym 2022 roku, granicę polsko-ukraińską przekroczyło ponad 4,4 mln osób, część z nich wróciła do Ukrainy (stan na lipiec 2022 r.). Rząd planuje, że ponad 1 mln uchodźców zostanie w Polsce na dłużej, wśród tych osób jest wiele dzieci, które powinny realizować obowiązek szkolny, co będzie ogromnym wyzwaniem dla polskiego systemu edukacji. Dane statystyczne, które określają liczbę osób z Ukrainy przebywających w Polsce zmieniają się bardzo szybko i są uzależnione m.in. od intensywności działań wojennych na terenie Ukrainy. Na początku kwietnia 2022 roku szacowano, iż do szkół i przedszkoli w Polsce chodzi już 160 tys. dzieci uchodźców, w tym ponad 120 tys. to uczniowie szkół podstawowych. Najwięcej uczniów zgłosiło się do szkół w woj. mazowieckim – 30 tys.¹⁵. Można przyjąć, iż dane te nie pokazują całościowo tego problemu, ponieważ nie wszyscy rodzice zdecydowali się posłać dzieci do polskich szkół.

Według danych rządowych (stan na 2 lutego 2024 roku) do lubuskich szkół zarówno publicznych, jak i prywatnych, uczęszcza 6813 dzieci pochodzących z Ukrainy. Dane te na bieżąco są aktualizowane i bardzo szybko się zmieniają. Udział dzieci w poszczególnych typach szkół (w tym przedszkoli) kształtuje się następująco:

- 1) Przedszkole, w tym punkty przedszkolne i zespoły wychowania przedszkolnego – 1053 dzieci,
- 2) Szkoła Podstawowa – 4239 uczniów,
- 3) Liceum Ogólnokształcące – 235 uczniów,
- 4) Liceum Sztuk Plastycznych – 2 uczniów,
- 5) Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna – 13 uczniów,
- 6) Szkoła Branżowa I stopnia – 321 uczniów,

¹⁴ Prognoza demograficzna na lata 2014-2050 dla województwa lubuskiego, opracowanie GUS.

¹⁵ Źródło: Uczniowie uchodźcy z Ukrainy – już 160 tys. chodzi do polskich szkół. Gazeta Wyborcza, 8.04.2022 r.

- 7) Technikum – 413 uczniów,
- 8) Szkoła Policealna – 537 uczniów.

Ponadto w szkołach podstawowych oraz ponadpodstawowych (tj.: liceach ogólnokształcącym, szkołach branżowych I stopnia oraz technikach) 2 203 uczniów z Ukrainy korzysta z dodatkowej nauki języka polskiego¹⁶.

6. WSPARCIE INFRASTRUKTURY EDUKACYJNEJ W RAMACH PROGRAMU FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA LUBUSKIEGO 2021-2027

Projektując wsparcie dotyczące infrastruktury edukacyjnej w nowym programie regionalnym FEWL 21-27, określono **Priorytet 5 – Fundusze Europejskie na rzecz zwiększenia dostępności regionalnej infrastruktury społecznej**, który w Celu szczegółowym (ii) będzie dotyczył poprawy równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury oraz poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz on-line. Działania będą finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Biorąc pod uwagę wnioski z poprzedniej perspektywy finansowej dostęp do wysokiej jakości kształcenia podstawowego, ponadpodstawowego ogólnego, zawodowego, ustawicznego, pozwala wpływać na procesy wyludniania się miast i regionu. Konieczne jest zatem zbudowanie atrakcyjnego systemu edukacji w regionie. System ten powinien gwarantować dobre wykształcenie, w tym zawodowe, które pozwoli na zwiększenie szans na rynku pracy i znalezienie atrakcyjnej pracy w regionie. Planowane wsparcie w tym obszarze koncentrować się będzie na rozwoju infrastruktury edukacyjnej, jako odpowiedzi na potrzeby związane z zapewnieniem równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu oraz z wyzwaniami w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie.

¹⁶ <https://dane.gov.pl>; Uczniowie uchodźcy z Ukrainy bezpłatny język polski w podziale na typy szkół i powiaty _stan na 02.10.2023 r.

Biorąc pod uwagę uwarunkowania regionalne oraz trendy i kierunki kształcenia, FEWL 21-27 wskazuje szereg działań planowanych do realizacji w zakresie wsparcia edukacji. Są to:

- Wsparcie infrastruktury szkół lub placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne oraz infrastruktury na potrzeby świadczenia usług wychowania przedszkolnego (przedszkoli lub innych form edukacji przedszkolnej), w tym budowa, remont, przebudowa infrastruktury dydaktycznej, wyposażenia w sprzęt specjalistyczny i pomoce dydaktyczne. Przedsięwzięcia z zakresu wyposażenia w sprzęt specjalistyczny i pomoce dydaktyczne w celu zwiększenia szans na rynku pracy uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych.
- Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną i szkoleniową szkół zawodowych (branżowych i techników) oraz centrów i placówek prowadzących kształcenie zawodowe i ustawiczne, np.: budowa i wyposażenie w bazę dydaktyczną nowych obiektów, a także przebudowa, remont i wyposażenie w bazę dydaktyczną już istniejących obiektów, ukierunkowane na tworzenie i rozwój warsztatów/pracowni kształcenia praktycznego w branżach zgodnych z potrzebami rynku pracy, w tym z inteligentnymi specjalizacjami określonymi w Programie Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego.

Uzupełnieniem interwencji w infrastrukturę będą również działania finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus przewidziane w **Priorytecie 6. – Fundusze Europejskie na wsparcie obywateli – edukacja**, w ramach którego Cel szczegółowy (f) określa wsparcie równego dostępu do dobrej jakości kształcenia w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwienie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Podniesienie u uczniów kompetencji kluczowych i przekrojowych oraz właściwych postaw i umiejętności niezbędnych na rynku pracy oraz rozwijanie indywidualnego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, na etapie szkoły podstawowej i ponadpodstawowej oraz poprawa jakości i dostępności edukacji w regionie ma zwiększyć szanse na zatrudnienie przyszłych absolwentów lubuskich szkół. Niezwykle ważne jest podjęcie działań zmierzających do wyrównywania

i stałego podnoszenia poziomu kształcenia już na etapie szkoły podstawowej i nauczania w szkołach ponadpodstawowych, jak również wzmacnianie potencjału szczególnie uzdolnionych uczniów poprzez ich wspieranie np. w formie stypendiów. Wsparcie powinno dać podstawę do dalszego rozwijania umiejętności zgodnie z predyspozycjami uczniów oraz pozwalać na względnie łatwą możliwość nabywania nowych kwalifikacji już po zakończeniu etapu edukacji formalnej. Dodatkowo uczniowie dwóch ostatnich klas szkoły podstawowej powinni być objęci doradztwem zawodowym, tak aby wybór szkoły ponadpodstawowej odpowiadał preferencjom ucznia, jego predyspozycjom i zapotrzebowaniu rynku pracy. Organizacja zajęć w zakresie poradnictwa zawodowego i edukacyjnego, już na tym etapie kształcenia, pomoże w odnalezieniu swojego miejsca na rynku pracy, które będzie w przyszłości dawało satysfakcję zawodową. Problemem szkół w regionie są również braki w zakresie wyposażenia w nowoczesne pomoce dydaktyczne, wykorzystywane w procesie dydaktycznym do prowadzenia zajęć mających na celu podniesienie wszystkich kompetencji kluczowych nabywanych przez uczniów. Kolejnym wyzwaniem jest wzmocnienie społecznej i wychowawczej funkcji placówek oświatowych również w kontekście radzenia sobie przez kadrę z problemami wychowawczymi czy trudnościami w nauce powstałymi w wyniku pandemii COVID-19. Wsparcie powinno być nakierowane na budowanie kompetencji wychowawczych i psychologicznych kadr oświatowych. W ramach celu szczegółowego (f) planowane do realizacji działania dotyczyć będą:

- wsparcia oraz upowszechnienia wychowania przedszkolnego poprzez zwiększenie dostępności i poprawę jakości edukacji przedszkolnej, realizacji dodatkowych zajęć zwiększających szanse w edukacji przedszkolnej, oraz zajęć zwiększających kompetencje kluczowe dzieci; wprowadzania nowych metod nauczania przedszkolnego; opieki psychologicznej; szkoleń doradztwa oraz innych formy podwyższania kwalifikacji dla nauczycieli, w szczególności na rzecz zindywidualizowanego podejścia do ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;
- wzrostu dostępności i jakości kształcenia ogólnego – na poziomie podstawowym i średnim – rozwoju kompetencji kluczowych i kompetencji przyszłości;

- efektywnego systemu formalnego kształcenia zawodowego – urynkowania kształcenia zawodowego poprzez dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku; podniesienia prestiżu wyboru szkolnictwa branżowego, organizacji praktycznych form nauczania;
- wsparcia w procesie edukacji poprzez podniesienie i rozwój kompetencji nauczycieli m.in. z zakresu pracy z uczniem, podniesienia kompetencji przedmiotowych i wychowawczych, wykorzystywania programów i materiałów edukacyjnych, cyfrowych w nauczaniu poszczególnych przedmiotów w realizacji procesu edukacyjnego, wsparcia działań zwiększających kompetencje cyfrowe i informatyczne nauczycieli oraz wykorzystania metod i narzędzi cyfrowych w czasie lekcji, a także do prowadzenia kształcenia w systemie online, rozwoju narzędzi informatycznych i materiałów cyfrowych wspierających cyfryzację procesów edukacyjnych;
- wsparcia placówek oświatowych w prowadzeniu skutecznej edukacji włączającej, w tym zapewnienia odpowiedniego wyposażenia, podnoszenia kompetencji kadry pedagogicznej, bezpośredniego wsparcie uczniów (np. zapewnienie usług asystenckich).

Analizując kierunki planowania interwencji edukacyjnych należy uwzględnić szczególne wyzwania strukturalne, w tym głównie problemy rozwojowe, które oddziałują na wszelkie aspekty życia zbiorowego, tj.: kryzys demograficzny, objawiający się malejącą liczbą ludności, ujemnym przyrostem naturalnym, a także starzejącym się społeczeństwem. Dodatkowo wyzwania demograficzne dotyczą także zaburzonej struktury ludności według wieku ekonomicznego, przede wszystkim nasilone procesy starzenia się społeczeństwa. Biorąc powyższe pod uwagę, należy zwrócić uwagę na powiązania ww. problemów ze wzrostem znaczenia kształcenia ustawicznego. Planowane wsparcie w ramach funduszy UE powinno brać pod uwagę potrzeby edukacyjne osób starszych, w celu poprawy ich szans na rynku pracy i możliwe długie zachowanie aktywności zawodowej. Jednocześnie należy spodziewać się, iż zmiany w strukturze wiekowej społeczeństwa będą się wiązały z rosnącym zapotrzebowaniem na fachową opiekę oraz na usługi dla osób starszych, co może być również przedmiotem i tematem kursów oraz szkoleń w zakresie edukacji ustawicznej.

7. REKOMENDACJE WSPARCIA EDUKACJI W FEWL 21-27

Rekomendacje w obszarze wsparcia infrastruktury edukacyjnej w programie regionalnym Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027:

1. Rozwój infrastruktury wychowania przedszkolnego w celu zwiększenia dostępności i poprawy jakości edukacji przedszkolnej, przy jednoczesnym tworzeniu nowych miejsc w ośrodkach edukacji przedszkolnej, zgodnie z zapotrzebowaniem i występującymi dysproporcjami.

Wsparcie dotyczące rozwoju infrastruktury edukacji przedszkolnej powinno odpowiadać na realne zapotrzebowanie na nowe miejsca w placówkach przedszkolnych. W przypadku braku potrzeby zwiększania miejsc przedszkolnych wsparcie infrastrukturalne powinno poprawiać jakość dostępnych usług edukacyjnych. W celu likwidacji barier dotyczących nierównomiernie występującej sieci placówek przedszkolnych ważne jest wyrównywanie dysproporcji w dostępie do przedszkoli pomiędzy obszarami wiejskimi i miejskimi (np. poprzez stosowanie odpowiednich kryteriów premiujących). Dodatkowo w okresie wczesnego dzieciństwa, kiedy to możliwości rozwojowe dzieci są największe (szczególnie dzieci z niepełnosprawnościami), wsparcie powinno być kierowane na działania zapobiegające wykluczeniu społecznemu oraz dostosowanie infrastruktury do potrzeb dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Ważnym elementem wsparcia powinna być także realizacja dodatkowych zajęć zwiększających szanse w edukacji przedszkolnej oraz zajęć zwiększających kompetencje kluczowe dzieci, dla których realizacji wymagane są inwestycje w infrastrukturę wychowania przedszkolnego.

Uzupełnieniem wsparcia infrastrukturalnego w powyższym zakresie będzie wdrażanie Celu szczegółowego (f) Europejskiego Funduszu Społecznego Plus.

2. Rozwój infrastruktury szkół podstawowych oraz średnich ogólnokształcących

W celu poprawy dostępności i możliwości ukończenia dobrej jakości kształcenia na poziomie podstawowym oraz szkoły średniej ogólnokształcącej, wsparcie może zostać skierowane szczególnie na modernizację infrastruktury tego typu szkół. Zakup wyposażenia i modernizacja infrastruktury edukacyjnej powinny zniwelować braki w zakresie wyposażenia w nowoczesne pomoce dydaktyczne, wykorzystywanych

w procesie dydaktycznym do prowadzenia zajęć mających na celu podniesienie wszystkich kompetencji kluczowych nabywanych przez uczniów.

3. Wsparcie infrastruktury edukacyjnej (na wszystkich poziomach nauki) powinno uwzględniać uczniów ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi.

W celu podnoszenia poziomu kształcenia rekomenduje się wsparcie infrastruktury edukacyjnej w zakresie dostosowania infrastruktury i wyposażenia do potrzeb osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Wsparciem powinny zostać objęte projekty dążące do takiej organizacji procesu kształcenia, który rozpoznaje i zaspokaja indywidualne potrzeb rozwojowe i edukacyjne uczniów, w tym możliwości psychofizyczne i czynniki środowiskowe wpływające na funkcjonowanie ucznia w placówce na każdym etapie kształcenia.

4. Uzupełnieniem wsparcia infrastrukturalnego bazy dydaktycznej może być finansowanie przyszkolonej infrastruktury sportowej, w tym przystosowanie tej infrastruktury do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

W kontekście poprawy jakości nauczania, jak i odpowiedzi na wyzwania w zakresie aktywnego życia, niezbędne jest wspieranie odpowiedniej infrastruktury na rzecz rozwoju sprawności fizycznej dzieci. Wsparcie dotyczące infrastruktury sportowej ma na celu popularyzowanie właściwych postaw w zakresie wpływu ruchu na zdrowie fizyczne i psychiczne oraz organizację czasu wolnego w oparciu o aktywność sportową. Powstała infrastruktura sportowa może zostać wykorzystana także jako przestrzeń do działań społecznych, w tym o charakterze integracyjnym i włączającym w ramach walki z wykluczeniem społecznym np. poprzez kształtowanie i budowanie relacji i kompetencji społecznych.

5. Dostosowania obiektów infrastruktury edukacyjnej wszystkich szczebli dla osób z niepełnosprawnościami oraz poprawę dostępności dla osób z obszarów wiejskich (niniejszy aspekt może być również przedmiotem rekomendacji nr 3).

Ograniczenia w dostępie do edukacji na wszystkich jej szczeblach obejmują również te wynikające z braku dostosowania infrastruktury do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Biorąc pod uwagę dane zawarte w części diagnostycznej, które wskazują na niższy poziom upowszechnienia edukacji przedszkolnej na obszarach wiejskich, co spowodowane może być także nieprzystosowaniem tych obiektów do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (dostępność obiektu, brak transportu publicznego dostosowanego do osób z niepełnosprawnościami), rekomenduje się wsparcie ww. infrastruktury, również w tym kontekście.

Podobnym wsparciem powinny zostać objęte szkoły średnie kształcące w kierunkach ogólnych, a także placówki kształcenia zawodowego i osób dorosłych. Inwestycje takie nie tylko poprawią dostępność do edukacji osób z niepełnosprawnościami, ale również będą przyczyniały się do zapobiegania wykluczeniu i włączały w procesy społeczne. Uzupełnieniem wsparcia infrastrukturalnego w powyższym zakresie będzie wdrażanie Celu szczegółowego (f) Europejskiego Funduszu Społecznego Plus.

6. Skierowanie wsparcia na modernizację niskiej jakości bazy techniczno-dydaktycznej szkolnictwa branżowego, aby tworzyć infrastrukturę edukacji zawodowej, która będzie swoimi warunkami zbliżona do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej pod kątem wyposażenia, doposażenia warsztatów, pracowni, itp.

W celu dostosowania kwalifikacji zawodowych absolwentów szkół kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy, wsparcie powinno zostać skierowane szczególnie na modernizację niskiej jakości bazy techniczno-dydaktycznej szkolnictwa branżowego, aby stworzyć infrastrukturę edukacji zawodowej, która będzie swoimi warunkami zbliżona do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej pod kątem wyposażenia, doposażenia warsztatów, pracowni, itp. Dostosowanie infrastruktury powinno również odpowiadać na oczekiwania rynku pracy pod względem kierunków i jakości kształcenia zawodowego, w tym zwłaszcza w zakresie zawodów przyszłości, zielonej gospodarki oraz przemysłu 4.0. Wsparcie dotyczące poprawy warunków kształcenia poprzez modernizację infrastruktury, w tym wyposażenia i zapewnienia warunków nauki zbliżonych do warunków rzeczywistych, ze szczególnym uwzględnieniem zapotrzebowania rynku na kierunki kształcenia, pozwoli wzmocnić trend wśród uczniów do wyboru szkoły branżowej, jako dającej faktyczne umiejętności i kompetencje pożądane na rynku pracy.

Reasumując, niezbędne jest podjęcie działań wspierających wybór przez uczniów kierunków edukacji zawodowej, aby odwrócić negatywny trend obserwowany wśród młodzieży postrzegania szkolnictwa branżowego jako mniej atrakcyjnego.

Uzupełnieniem wsparcia infrastrukturalnego w powyższym zakresie będzie wdrażanie Celu szczegółowego (f) Europejskiego Funduszu Społecznego Plus.

7. Podnoszenie świadomości wykorzystania TIK w procesie dydaktycznym oraz wsparcie infrastruktury informatycznej w celu wykorzystywania jej w edukacji (jako element projektów).

Biorąc pod uwagę doświadczenia ostatnich lat związanych z pandemią COVID-19 oraz wojną w Ukrainie, planowane działania powinny uwzględniać również możliwość prowadzenia efektywnej nauki zdalnej. W związku z tym elementem projektów mogą być zakupy sprzętu umożliwiającego realizację takiej formy nauki, jeśli wynika to z analizy potrzeb danej jednostki.

Uzupełnieniem wsparcia infrastrukturalnego w powyższym zakresie będzie wdrażanie Celu szczegółowego (f) Europejskiego Funduszu Społecznego Plus.

Zakres wsparcia infrastruktury edukacyjnej planowany do finansowania ze środków programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 powinien wynikać z analizy potrzeb, przedstawionej w projekcie.